

OVER PLUIMVEE

Tekst: Otto Boswinkel

Een nieuw begin

Het is al weer maanden geleden dat men mij vroeg of ik er iets voor voelde om artikeltjes te gaan schrijven voor een nieuw blad en volgens een nieuw concept. Omdat hoenders in het algemeen mijn interesse hebben en het schrijven daarover eigenlijk altijd een leuke bezigheid is, heb ik dat toegezegd. Vanaf dat moment is het wat weggezaakt, maar als er plots een mailtje komt met: met is zover, wil je een stukje schrijven, dan ga je denken: waarover moet ik nu iets gaan schrijven? Er is immers zoveel om over te schrijven. Omdat het een nieuw concept betreft, een digitale versie, kwam het idee boven om op de één of andere manier een interactie met de lezers op te bouwen. Met dit nieuwe concept is dat natuurlijk makkelijker dan ooit. Ik schrijf niet graag belerend, in de zin dat een houder van sierhoenders het zus of zo moet doen. Dat werkt bij veel mensen averechts en bovendien is er nog veel niet uitontwikkeld. We weten met elkaar al heel wat over onze hoenders, hun gewoonten, de ziektes, de erfelijkheid en de technieken bij bijvoorbeeld het uitbroeden, maar de ontwikkelingen gaan gelukkig door, zodat we de oude gebruiken en zienswijzen kunnen aanpassen aan deze nieuwe ontwikkelingen. We kunnen het aanpassen, men is uiteraard vrij in zijn handelwijze. Wat mij voor ogen staat is dat lezers aangeven waar men het graag over wil hebben, waar inzichten nog onvoldoende zijn of waar men met een specifiek probleem zit. Het is een nieuwe vorm van communicatie en zal ook wel even tijd nodig hebben, maar onderwerpen genoeg. Ik zal er even een paar aantippen.

Foto: Gea Markvoort

De technische kant van de hobby

Denk bijvoorbeeld eens aan de techniek van het uitbroeden van de eieren. Hier bestaan zoveel zienswijzen over dat deze welhaast gelijk zijn aan het aantal houders van hoenders. Veelal krijgt de broedmachine de schuld van de slechte uitkomsten van de eieren. Men heeft alles goed gedaan, dacht men. De broedeieren waren op de meest gangbare wijze bewaard en gedraaid. Ze waren ook niet ouder dan tien tot hooguit veertien dagen. De temperatuur en de luchtvochtigheid van de broedmachine was exact ingesteld. Er is geen storing opgetreden etc, en toch vallen de uitkomsten erg tegen. 'Veel eieren waren onbevruucht', is dan een gangbaar antwoord als de kuikens niet uit de eieren kwamen, en tot overmaat van ramp een aantal kuikens dood in de dop. Gelukkig zijn er nog wel wat kuikens goed uit het ei uitgekomen. Natuurlijk is men dan teleurgesteld. De "techniek" krijgt dan

de schuld, meestal de luchtvochtigheid en de (on)mogelijkheid om deze op een betrouwbare manier te kunnen controleren. Is dat altijd reëel? Er van uit gaande dat alles bij de broedmachine correct werkt, naar recente onderzoeken en mijn idee niet. Kijk bijvoorbeeld eens naar natuurbroed. Als je de omgevingstemperaturen bij deze eieren meet tijdens het broeden, dus terwijl de kloek op de eieren zit, kom je veelal niet hoger dan 33 à 35 graden Celsius. De bodemomgevingstemperatuur is zelfs nog lager. De luchtvochtigheid schommelt in deze periode tijdens deze wijze van uitbroeden enorm. Waarden tussen 32 en 76 % komen regelmatig

Australorp haan. Foto: redactie

voor zonder dat er een inzichtelijk patroon in te vinden is. Waar gaat men dan in die zo zorgvuldig afgestelde broedmachine de mist in? Uit onderzoeken blijkt dat slechts een klein percentage voor rekening komt van de "techniek" en een iets groter aantal betreft aangeboren afwijkingen van het kuiken. Voor het overgrote restdeel moeten we de schuld bij ons zelf zoeken. Dat komt voor sommigen natuurlijk hard aan, maar met name de wijze waarop we (blijkbaar onbewust) onze hoenders selecteren en vervolgens inzetten als foktoom is verantwoordelijk voor deze broedramp. Maar ook de wijze waarop we onze hoenders verzorgen laat nogal eens te wensen over. Niet dat het expres gebeurt, eerder door onwetendheid.

Ziekten en afwijkingen

Helaas krijgt iedere houder van dieren vroeg of laat te maken met zieke dieren. Bij het houden van hoenders is het al niet anders. We doen er zelf natuurlijk ook het nodige aan om dit in de hand te werken. Bij de opfok van kuikens leggen we vaak al de basis. Daarnaast houden we vaak te veel hoenders op een te kleine ruimte en nemen een loopje met de hygiëne. Tot overmaat van ramp gaan we met onze hoenders naar tentoonstellingen; de ideale plek voor hoenders om besmettelijke ziekten op te lopen. Is een hoen of een koppel eenmaal ziek, dan begint de speurtocht.

Wat is de juiste diagnose, en hoe kom je tot die juiste diagnose. Veelal hoor je links of rechts of kom je op Internet bij de verschillende forums heel ondoordachte zienswijzen tegen: "Ik denk dat het (bijvoorbeeld) coccidiose is. Mijn collega fokker denkt het ook. Ik ga maar een preventief kuurtje geven. Baat het niet dan schaadt het niet". Dat is natuurlijk niet de juiste weg. Immers, je gaat een middel toepassen op een vermoedelijke ziekteverwekker. Meestal zijn deze middelen tegen coccidiose van

zodanige aard dat ze, ook al zie je dat niet aan de buitenkant van het hoen, veel schade toebrengen aan het inwendige van het hoen. Soms definitieve schade. En dat allemaal slechts 'op een vermoeden'! Als je geen juiste diagnose kunt stellen, vraag dan hulp van een ervaren fokker, iemand die inzicht heeft in ziekten bij hoenders. Of een dierenarts, het liefst een in hoenders gespecialiseerde dierenarts. Eigenlijk is de dierenarts de eerste optie, maar uit ervaring weet ik dat deze optie pas wordt ingeroepen als de situatie al uit de hand is, of gaat lopen. En dat is jammer. Je laat je dieren lijden en daarbij op termijn jezelf.

Twee eieren van één en het zelfde hoen. Linker ei is 19 gram, rechter ei is 102 gram. Wel lekker, maar het is duidelijk dat een afwijking hieraan ten grondslag ligt. Als je de insnoeringen op de eieren bekijkt dan is in een vroeg stadium doorgemaakte Infectieuze Bronchitis waarschijnlijk de (mede) oorzaak.

Foto: Otto Boswinkel

Maar ook als de ziekte onder controle is zijn we er nog niet, omdat er voor sierhoenders andere regels gelden dan voor de beroepspluimveehouder. We kunnen heel goed leunen op de kennis van de beroepspluimveehouders, maar onze belangen zijn tegengesteld. Gaat het bij de beroepspluimveehouder om een resultaat in productie, bij ons gaat het ruwweg om een gezond en vitaal dier voor de instandhouding van de soort kan zorgdragen en die eventueel op tentoonstellingen een zo hoog mogelijk predikaat haalt. Dat bereik je niet door alleen maar de ziekteverwekker te bestrijden zonder naar de oorzaak en de eventuele restschade van het hoen te kijken. Op dit vlak is nog veel onderzoek nodig waarbij ervaringen van houders van hoenders uiterst waardevol zijn in het vinden van een totale therapie, dus een totaalconcept, dat tot gezondere hoenders kan leiden. Het is niet echt bekend waaraan onze zieke hoenders in het algemeen zoal lijden en in welke percentages, dus het zou mooi zijn om hier reacties op te krijgen.

Ethiek

Ethiek in de hoenderwereld? Waarden, normen en begrippen waarborgen een systeem waarin de meerderheid van een soort zich thuis voelen. Dat is in onze hoenderwereld net zo. Wat mag wel en wat niet. Waar ligt de grens van het ontoelaatbare. Voor de één een rekbaarder begrip dan voor de ander, maar we kennen allemaal grenzen. In ons dagelijks leven is het allemaal vrij duidelijk (voor de meeste mensen) en omdat we de zelfde regels toepassen verloopt ons dagelijks leven over het algemeen vrij soepel. Uitzonderingen daargelaten. In de hoenderland zijn ook spelregels. Denk maar eens aan de regels die de federatie kleindierenteelt heeft opgesteld ten aanzien van de tentoonstelling van hoenders; deze

zijn vrij duidelijk. Maar als je een hoen hebt, welke werkelijk een topper is, met nét een paar toefjes wit in de zwart gewenste borst, dan zijn er natuurlijk wel mogelijkheden om deze minpuntjes weg te werken zonder dat het opvalt. Je kunt, als het om wat kleine veertjes gaat die niet in het beeld passen, deze even verwijderen.

Tentoonstellen en keuren. Foto: redactie

die de gele beenkleur optimaliseert. Een op alle onderdelen zeer fraai hoen, waarbij een gele beenkleur is verlangd, maar die deze net even iets minder prominent toont, heeft hier baat bij. Hetzelfde zou je kunnen bereiken met bijvoorbeeld 'intensief geel voor kleurvogels'. Je kunt dit nóg meer optimaliseren door hieraan ook iets 'intensief rood' toe te voegen. Het resultaat is een werkelijk prachtige beenkleur, en als het om de kleurslag patrijs gaat, een zeer intensief en prachtig rood op de schouders. Waar ligt de grens? De fabrikant doet kleurstof in het voer, wat algemeen geaccepteerd wordt, de fokker voegt het later gewoon toe aan het voer (maar komt er waarschijnlijk liever niet voor uit). In alle gevallen is het natuurlijk jezelf voor de gek houden, en soms ook anderen, bij verkoop van zo'n 'geprepareerd' hoen. Waar ligt de grens van het toelaatbare? Soms is die grens heel dun en voor sommigen variabel naar behoefte.

Voeding

Over de voeding van hoenders is onder de houders van hoenders over het algemeen niet zo veel kennis aanwezig, en dat is jammer. Want met een goede voeding kun je problemen voorkomen en de gezondheid van het hoen optimaliseren. Of er bij alle heren voerfabrikanten ook de nodige kennis van het hoen aanwezig is, lijkt raadselachtig, gezien de grote verschillen in toevoegingen die de verschillende fabrikanten toevoegen aan het voer. Vraag je bij de verschillende fabrikanten naar de redenen dan krijg je veelal zeer onduidelijke antwoorden. Soms echter krijg je ook eerlijke antwoorden. Men voegt uit ervaring de verschillende ingrediënten toe. De ene fabrikant leunt sterk op de beroepspluimveehouderij waar wel verantwoorde onderzoeken gedaan worden, de ander

Iets anders wordt het als we kleuren gaan bleken met waterstofperoxide of optisch nakleuren met een zakje blauw. Ook een zwarte viltstift doet wonderen en de watervaste uitvoering heeft dan de voorkeur, opdat de keurmeester na het keuren van het hoen niet met zwarte vingers blijft zitten. Nu is er ook hoendervoer in de handel waaraan een natuurlijke stof is toegevoegd

leunt sterk op ervaringen van verschillende sierhoenderhouders. Bij de beroepspluimveehouders gelden echter andere voorwaarden die aan het voer gesteld worden; de economische kant telt daar vele malen zwaarder dan voor de sierhoenderhouder. Bovendien moet een kip in de pluimvee-industrie slechts in een van te voren bepaalde - veelal zeer beperkte - tijd, een bepaald rendement behalen. Bij de sierhoenderhouder gelden (gelukkig) heel andere wensen. Een en ander laat zien dat het voer voor onze hoenders dus ook van heel ander samenstelling dient te zijn. Maar we kunnen zelf ook veel doen om het hoendervoer te optimaliseren. Je kunt aan het gekochte voer ook zelf ingrediënten toevoegen die overeen komen met je wensen. Ook is het natuurlijk ook mogelijk zelf een voer samen te stellen. Dat vergt echter wel een goede kennis van de basisingrediënten en de behoeften van het hoen. Vanuit deze basis kun je dan de samenstelling van het voer verder uitbouwen.

**Deze Twents hoenders zijn respectievelijk 8 en 9 jaar. Door een 'speciaal' dieet zijn ze nog in topconditie en op een tentoonstelling zouden ze geen slecht figuur slaan. Ook hebben ze nog een behoorlijke productie van zo'n 80 lekkere eieren per jaar! Ze kijken wel heel streng, maar dat is deze Tukkers eigen, althans dat zegt mijn dochter. Ik ben zelf ook een Tukker, vandaar.
Foto: Otto Boswinkel**

Bijna elke fabrikant adviseert gelukkig om naast het gekochte voer ook groenvoer aan de hoenders te geven. Groenvoer bevat behalve vitamines en mineralen, ook veel voedingsvezels; een belangrijk onderdeel, de basis als het ware, in het verteringsproces in de darmen; dit omdat deze voedingsvezels, de prébiotica, de basis vormen waarop de probiotica, zeg maar de lichaams-goedgezinde bacteriën, zich kunnen manifesteren. Dit elementaire proces is de basis voor een goede darmwerking. Nu zitten deze voedingsvezels ook in het gekochte hoendervoer. Bij de één wat meer, bij de ander amper. Gebruik je hoendervoer - uiteraard is het meel veel beter dan de korrel - als basisvoer en ga je dit aanvullen met verschillende soorten bladgroenten en kruiden, dan kom je na verloop van tijd tot de ontdekking dat je hoenders er veel beter gaan uitzien en energiever zijn. Zie ook het verschil in de mest. Het witte neergeslagen ureum (het witte petje op de keutel) is er eigenlijk niet meer en de structuur is ook mooier van samenstelling.

Foto: Kees Rustenburg

Beleving van een hobby met sierhoenders

Voor de één is een paar hoenders achter het huis en het verse eitje, al voldoende; voor de ander geldt enkel het voortbrengen van tophoenders die op tentoonstellingen hoog scoren als het meest ideale. Daartussen ligt een heel scala aan persoonlijke voldoeningen die het houden van sierhoenders met zich mee kan brengen. Zelf

ervaar ik de meeste voldoening in het zoeken naar oplossingen voor de onopgeloste vraagstukken bij het houden van sierhoenders, zoals bij de problemen die je kunt ondervinden bij bijvoorbeeld een ziek hoen of een koppel hoenders, de voeding en alle aspecten die te maken hebben met het proberen een zo fraai mogelijk rasdier neer te zetten op een tentoonstelling. Daarbij ga ik uit van eigen ontwikkelde fokuitgangspunten.

Zal deze jonge Favarolle hen net zo fraai worden als de moeder, die op de Martini-show 2004 kampioen werd met een 1e U? De reeds doorlopende zoom van nek tot op de staart in het eerste verenpak laat al wel zien dat het bepaalde kwaliteiten heeft.

Zo heeft ieder zijn eigen belevingswereld waaruit hij of zij voldoening kan putten. Ik hoop dat we met elkaar in deze vrij nieuwe vorm van communiceren met interactie zullen komen tot een vanzelfsprekendheid om elkaar te helpen bij vraagstukken en problemen. Zo kan het mooie aan het houden van sierhoenders uitgroeien tot een begrip en iets om met elkaar te delen.

Ik heb een paar onderwerpen die het leven van een sierhoenderhouder kunnen bezighouden even aangetipt om te laten zien waar we het in de komende nummers over kunnen gaan hebben. De onderwerpen krijgen dan in de vervolgnnummers een logische opbouw van karakter, maar dan uiteraard uitgebreider.

[Reageer op dit artikel](#)